

Voorzitter

sten van het Fonds economische structuurversterking voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (24018);

- Wijziging van de Wet Fonds economische structuurversterking (24146);

- Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Fonds economische structuurversterking voor het jaar 1995 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (24204);

- Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Fonds economische structuurversterking voor het jaar 1994 (slotwet/rekening) (24316).

De beraadslaging wordt geopend.

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de heer Loudon, die zijn maiden-speech uitspreekt.

□

De heer **Loudon** (VVD): Mijnheer de voorzitter! Voordat ik mij uitlaat over de wetsvoorstellen wil ik een korte opmerking maken. Een hogere, mij onbekende hand heeft twee keer geprobeerd mijn spreektijd te beperken tot vijf minuten. Als ik dan al op het punt sta mijn maagdelijkheid te verliezen, dan doe ik daar toch liever tien minuten over dan vijf.

De fractie van de VVD is de ministers erkentelijk voor de snelle en uitgebreide beantwoording in de memorie van antwoord van de eerder gestelde vragen. Op een aantal punten blijven er echter nog vraagtekens bestaan en daarom zou mijn fractie de minister thans nog om enige verduidelijking willen vragen.

De leden van de VVD-fractie hadden met gemengde gevoelens kennis genomen van de instelling van het Fonds economische structuurversterking. In de eerste plaats dragen aparte begrotingsfondsen het risico met zich mee dat de algemene afweging van inkomsten en uitgaven wordt verstoord en dat de flexibiliteit van de rijksbegroting wordt aangetast. Het beleid zal er dan ook op moeten blijven gericht om zo spoedig mogelijk tot de invoering van een kapitaaldienst op de rijksbegroting te komen.

Weliswaar stelt de minister dat ook met een kapitaaldienst het FES een nuttige rol zou kunnen vervullen door het oormerken van bepaalde ontvangsten voor bepaalde uitgaven, maar bij een kapitaaldienst zal daar toch veel minder behoefte aan bestaan. Daar staat tegenover dat extra aandacht voor de versterking van onze infrastructuur en de financiering daarvan meer noodzakelijk is dan ooit. De toekomstige prestaties van de Nederlandse economie en onze internationale concurrentiepositie worden in hoge mate bepaald door een aan de eisen van de moderne tijd beantwoordende infrastructuur.

Het gaat bij de uitgaven van het FES om investeringsprojecten die van nationaal belang zijn en de economische structuur versterken. Dit zullen meestal projecten van langere duur zijn, waarbij de uitgaven over meerdere jaren worden gespreid. Wanneer verplichtingen ten laste van het FES worden aangegaan, is het inderdaad redelijk om ook rekening te houden met de toekomstige voeding van het fonds. Wat voor beleid is de minister van plan te voeren om erop toe te zien, dat het fonds steeds aan zijn uitgavenverplichtingen kan voldoen? Kan de minister toezeggen, dat bij de meerjarenraming van de voeding van het fonds van realistische schattingen zal worden uitgegaan, zowel wat de tijd betreft als de omvang? Bij tijd doel ik met name op de opbrengst uit de voorgenomen vervreemding van staatsdelenemingen, voordat het precieze tijdstip van de desinvestering kan worden vastgesteld. Bij omvang denk ik onder meer aan de onzekere elementen, die liggen opgesloten in de inkomsten uit extra aardgasbaten, zoals de waarde van de dollar, de olieprijs en de onzekerheid met betrekking tot de zogenaamde common area-baten. Wat is de minister voornemens te doen indien op één moment de verplichtingen van het fonds groter zijn dan de bezittingen? Worden de betrokken projecten dan uit de algemene middelen gefinancierd c.q. vindt uit deze middelen een aanvullende voeding van het fonds plaats?

Even belangrijk is de aanwending van de FES-gelden. Wat voor soort projecten komen hiervoor in aanmerking? Het moet in ieder geval gaan om investeringsprojecten, die van nationaal belang zijn en de

economische structuur versterken. Op basis van deze criteria lijkt de besteding van FES-middelen redelijk afgedicht. Typische projecten die in aanmerking zouden komen zijn de Betuwelijn, de HSL, Schiphol en de ontwikkeling van de Rotterdamse haven. Echter, er blijven toch nog wat onduidelijkheden. Op basis van de nieuwe criteria is het ook mogelijk dat er bijdragen worden verstrekt voor bodemsanering in binnensteden bij omvangrijke bouwprojecten. Volgens de memorie van antwoord moet het gaan om grootschalige bouwprojecten van nationaal belang, die een bijdrage leveren aan verbetering van de economische structuur van de binnensteden. Het gaat dus niet om grootschalige bouwprojecten, die alleen een stedelijk of regionaal belang hebben. Het moet dan ook nog gaan om een maatschappelijke economische prioriteit. Zouden de ministers ons voorbeelden kunnen geven uit het verleden van bodemsaneringsprojecten die voor financiering uit het FES in aanmerking zouden zijn gekomen? Wij blijven van mening, dat dit soort maatschappelijke prioriteiten in de eerste plaats uit de reguliere begrotingsmiddelen dienen te worden gefinancierd. In feite geldt dit ook voor de medefinanciering van de inrichting van de Ecologische hoofdstructuur. De verleiding wordt wel erg groot om langs deze weg reguliere departementale begrotingen te ontlasten ten laste van het FES.

Met nadruk herhaal ik de voorkeur van mijn fractie dat de ontvangsten uit het vervreemden van vermogensbestanddelen in de eerste plaats worden aangewend voor de reductie van de staatsschuld. Daarvoor is alle aanleiding nu onze overheidsschuld in 1996 nauwelijks enige daling van betekenis laat zien en daarmee nog ver verwijderd blijft van het hierop betrekking hebbende toelatingscriterium voor de EMU. De staatsschuld in enge zin stijgt zelfs met 17 mld. of met ruim 4%. De rente van 30 mld. is langzamerhand een molensteen van formaat om de nek van de Nederlandse economie. De in ieder geval gedeeltelijke aanwending van deze ontvangsten voor vermindering van de staatsschuld heeft volgens mijn fractie dan ook wel een zeer hoge prioriteit. Het beginsel "vermogen voor vermogen" moge mooi klinken, maar onze schulden beginnen langzamerhand een aardig

Loudon

gedeelte van ons vermogen te worden, om het maar eufemistisch te zeggen.

De VVD-fractie zal zich overigens niet verzetten tegen de instelling van het Fonds voor economische structuurversterking en de overige wetsvoorstellen, waarbij wij nogmaals wensen te benadrukken dat dit fonds de invoering van een kapitaaldienst niet in de weg mag staan. Mijn fractie heeft zich bij haar politieke afweging met name laten leiden door een tweetal antwoorden, die de minister op schriftelijke vragen heeft gegeven. Hierbij stellen de ministers duidelijk dat een begrotingsfonds als het FES het bij uitstek mogelijk maakt om in enige jaren nog niet tot besteding gekomen ontvangsten mee te nemen naar het volgend jaar. De ontvangsten kunnen niet voor andere doeleinden worden aangewend. En dat is maar goed ook, want het gehele overheidsbeleid dient meer doordrongen te worden van de noodzaak om meer te investeren en minder te consumeren. Werk, werk en nog eens werk verwordt tot een loze kreet als er niet meer wordt geïnvesteerd. Verder stellen de ministers, dat reeds aan de Tweede Kamer is toegezegd, dat op het moment dat er een voorstel komt voor een kapitaaldienst, er opnieuw zal worden gekeken naar de functie van fondsen zoals het FES en het Infrastructuurfonds.

Mijn fractie wacht de reactie van de ministers met belangstelling af.

De voorzitter: Bij het scheiden van de markt dit jaar wil ik u als eerste feliciteren met deze maiden-speech. U brengt vanuit het bedrijfsleven grote ervaring mee, zowel hier als elders. U bent politiek actief geworden in de jaren zeventig uit onvrede met het beleid toen. U zult zich toen niet hebben kunnen indenken, dat u uw maiden-speech zou uitspreken in een debat met een kabinet van PvdA, VVD en D66. Dat politiek en bedrijfsleven iets met elkaar te maken hebben, hebt u altijd ingebracht. Daarom is het buitengewoon goed dat mensen met ervaringen, opgedaan in het bedrijfsleven, in de politiek actief zijn. Overigens hebt u in "Maatschappijbelangen" onlangs gezegd dat het een enorme misrekening is om te denken dat succesvolle ondernemers automatisch goede politici zijn. Gelukkig

hebt u niet gezegd dat het uitgesloten is.

Onder uw leiding is een bekend bedrijf tot een van de grootste internationale bedrijven geworden. Ik denk dat wij met name uw internationale ervaringen in de Eerste Kamer bij een Europa steeds meer zonder grenzen heel goed kunnen gebruiken.

Ik wens u van harte geluk met uw maiden-speech.

De vergadering wordt enige ogenblikken geschorst.

□

De heer Pit (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ook in mijn fractie is uiteraard gesproken over de vraag of dit via de kapitaaldienst moet worden geregeld of dat een fonds beter is. Wij hebben vastgesteld dat voor beide werkwijzen sterke argumenten zijn. Er zijn sterke argumenten die ervoor pleiten om jaarlijks prioriteiten te stellen en het dus via de kapitaaldienst doen. Je hoeft echter niet alleen in Luik rond te lopen om te weten dat het ook van belang is om voor grote infrastructurele projecten voor meer jaren het geld en de financiering veilig te stellen. Wat dit betreft, kan mijn fractie uitstekend leven met het Fonds economische structuurversterking. Dit geldt zowel voor het oorspronkelijke voorstel als voor de wijzigingen die later zijn aangebracht ten aanzien van de voeding en de projecten die mee te financieren zijn.

Een probleem heeft mijn fractie, net als die van de VVD, ten aanzien van de bodemsanering in de steden. Grote projecten komen maar moeizaam van de grond, naar ons gevoel omdat zij grote risico's meebrengen en veel geld kosten. Vaak zijn zij onbetaalbaar volgens de mensen die met het ontwikkelen ervan bezig zijn. De vraag is of daaraan wat is te doen en of het feit dat zo'n project duur is voldoende reden is om het uit het FES te betalen. Kan dat? Wij hebben het gevoel dat, zeker in binnensteden, de multifunctionele bestemming van de bodem de zwaarste eisen stelt. Wellicht is iets te doen door een meer specifieke normering voor specifieke bestemmingen te maken.

Ten slotte merk ik op dat wij van mening zijn dat de gedachte vermogen voor vermogen niet alleen mooi is, maar ook houdbaar en goed

voor de ontwikkeling van grote infrastructurele projecten die per slot van rekening nieuw vermogen opleveren. Wij zullen derhalve voor het voorstel stemmen.

□

De heer Van den Berg (SGP): Voorzitter! Mede namens de fracties van de RPF en het GPV wil ik enkele woorden wijden aan dit wetsvoorstel.

Bij de voorbereiding van mijn bijdrage aan de behandeling van het wetsvoorstel Wijziging van de Wet fonds economische structuurversterking constateerde ik dat er in de discussie in de Tweede Kamer onder meer op gewezen is dat er in feite voldoende ruimte moet zijn op de begroting voor overheidsinvesteringen. Onze fracties zijn het erover eens dat dit het geval zou moeten zijn. Minister Wijers deelde ook die mening. Hij gaf aan dat de overheidsinvesteringen in 1970 nog zo'n 4,7% van het BBP bedroegen op de rijksbegroting, terwijl zij in 1989 2,7% bedroegen. Hij voegde eraan toe dat dit ten dele te maken heeft met het feit dat onze economie rijper is – ik vind dat een heel mooi woord – dus dat al veel is gerealiseerd.

Voorzitter! Het leek mij nuttig om tot een afgewogen oordeel te komen over het voorliggende voorstel en een analyse te maken van het gevoerde beleid ten aanzien van overheidsinvesteringen. Wij vinden het een goede zaak, toekomstige plannen te toetsen aan wat uit de historie bekend is. Dat doen wij op ethisch terrein regelmatig en ook op dit terrein vinden wij dit nuttig.

Zo'n vijftien jaar geleden werden wij door de stagnerende wereldhandel geconfronteerd met een recessie. De gevolgen voor de Nederlandse economie bleven niet uit. De werkloosheid steeg, onder meer door vermindering van de werkgelegenheid. Het financieringstekort steeg van 5,3% in 1979 tot 9,4% in 1983. Door een beleid van loonkostenmatiging en bezuinigingen op de overheidsuitgaven daalt de volumegroei van de particuliere consumptie. Om de problemen het hoofd te kunnen bieden, werd een adviescommissie inzake de voortgang van het industriebeleid ingesteld door de toenmalige minister van Economische Zaken. Twee zaken die toen belangrijk werden geacht, wil ik apart vermelden. Ik doe dat omdat zij nu